

Pamiatky a čas

Dnešná doba sa stáva priveľmi nebezpečnou pre mnohé zložky životného prostredia. Prestávajú plniť svoje funkcie a v dôsledku neadekvátneho zaobchádzania sa poškodzujú. Podobne je to aj s umeleckými pamiatkami.

Malebné spišské kostoly sú plné chátrajúcich gotických oltárov, ktoré, aby mohli prežiť, potrebujú okamžitú reštaurátorskú záchranu. Umelecké diela z múzeí a galérií putujú z jednej výstavy na druhú a tento transport, ako aj časté zmeny klimatických podmienok, ktorým sú vystavované, urýchľujú proces ich zániku. Niekedy sa zdá, ako by si kompetentní ani neuvedomovali dočasnosť a pomínutelnosť umeleckého diela na jednej strane a jeho význam ako kultúrneho dedičstva pre budúcnosť na strane druhej.

O to dôležitejšou sa stáva náročná práca reštaurátora, ktorý prirodzeného starnutia dôsledkov prirodzeného starnutia materiálov stále častejšie odstraňuje aj následky nešetrnej manipulácie a nevhodných klimatických podmienok (optimálna teplota sa pohybuje okolo 18 °C, vlhkosť 55–65 %).

V priestoroch Slovenskej národnej galérie v Bratislave sa uskutočnila v mesiacoch marec až máj 1996 výstava *Reštaurátorské ateliéry 1991–1995 SNG*, ktorá prezentovala ich prácu za posledných päť rokov. Návštevník mal možnosť konfrontovať poškodené dielo s konečným výsledkom a na fotodokumentácii sledovať celý priebeh, a najmä náročnosť reštaurátorského zásahu, odstraňujúceho nielen poškodenia súvisiace s vekom diel, ale aj s ľudským faktorom. Každý z deviatich reštaurátorov bol zastúpený dvoma či tromi umeleckými dielami pochádzajúcimi z 15.–20. storočia tak,

aby bola predstavená celá škála umeleckých techník a materiálov (maľba na plátne a na dreve, kresba, grafika, drevorezba). Mária Bidelníková, Miroslav Bezák, Mária Ďuricová, Nora Hebertová-Englišchová, Bedrich Hoffstädter, Marián Horvát, Alena Kubová, Štefan Poljak a Miroslav Šimkovic sa vyrovnávali rôznym, pre každého jedinečným spôsobom s poškodeniami, každý z nich nesmierne citlivo a s rešpektom k umeleckému dielu, aby nestratilo svoju originalitu – svoju auru. Dielo bez tejto aury by už prestalo plniť svoju funkciu nielen ako muzeálny objekt, ale najmä ako predmet vypovedajúci o dobe svojho vzniku. Nie je vzácnosťou, že sa práve zásah "reštaurátora" stane pre dielo osudným.

Práca reštaurátorov bola predstavená v celej komplexnosti, výstava prezentovala aj všetky s ňou spojené formy výskumu. Okrem klasických RTG a snímok pod UV a infračerveným svetlom začínajú sa stále viac používať fyzikálno-chemické analýzy odobratých vzoriek, ktoré okrem toho, že pomáhajú určiť vek a pravosť umeleckého diela, zloženie a presný charakter pigmentov a podkladových vrstiev, odhaľujú všetky neskoršie zásahy. Viaceré z umeleckých artefaktov prezentovaných na tejto výstave niesli stopy po predchádzajúcich, nie veľmi citlivých reštaurátorských zásahoch, najmä z 19. storočia. V tých prípadoch, kde to bolo možné, ich úplne odstránili. Po odstránení premalieb sa často objavili nové skutočnosti, ktoré posunuli nielen datovanie, určenie miesta vzniku, ale i potvrdili či vyvrátili autorskú atribúciu diela.

Výstava mala aj didaktický charakter, navštívili ju stovky detí. Možno, že táto generácia si lepšie uvedomí, aký význam má pre národ jeho kultúrne dedičstvo a bude si ho vedieť lepšie ctíť a vážiť.

Zuzana Géczová



Hornonemecký maliar z konca 15. storočia – Kalvária, stav po reštaurovaní

Detail obrazu pred reštaurovaním

